

מתימן לציון, תרמ"א

From Yemen To Zion, 1881

684 ■ 4/2003 ■ ניסן התשס"ג

רשות הדואר
Israel Postal Authority
השירות הבולאי PHILATELIC SERVICE

מתימן לציון, תרמ"א

לירושלים מצנעא בירת תימן בערב ראש השנה תרמ"ב. בחשוון תרמ"ה נוסדה שכונת המגורים הראשונה ליוצאי תימן בכפר השילוח, ירושלים. בראשית תרמ"ו נוסדה "משכנות ישראל" ואחר-כך שכונות נוספות. עולי תימן התפרנסו מעבודות כפיים ומלאכה, והשתלבו כצורפים ב"בצלאל" שנוסד ב-1906. ב-1906 החל גל עלייה מצפון תימן, ואחר-כך מאזורי תימן האחרים. עולים אלו פנו בעיקר למושבות כמו רחובות, ראשון-לציון, פתח-תקווה, חדרה וזכרון-יעקב. אף שרצו להשתתף בהתיישבות החקלאית החלוצית, הם נדחקו לתפקיד של פועלים חקלאיים, והתפרנסו גם משמירה, שירותים, מלאכה ומסחר זעיר. ב-1933 הוקם מושב אלישיב, ולאחר קום המדינה הוקמו יישובים חקלאיים נוספים עבור יוצאי תימן, ביניהם: אורה ואשתאול בהרי ירושלים, גבעת יערים בהרי יהודה, יכני בנגב, שער אפרים בשפלה ועוד. העיר ראש העין היא היישוב הבולט של יוצאי תימן, ובתל-אביב-יפו ידועות השכונות שקמו בראשית המאה העשרים: מחנה יהודה (ליד נוה צדק), מחנה יוסף, כרם התימנים ושכונת התקווה.

היישוב היהודי בארץ-ישראל זיהה את יהודי תימן כממשיכי מסורת יהודית עתיקה ששמרה על חיוניותה. תפיסה זו סייעה לאימוצם של יסודות מתרבותם - כמו אמנות הצורפות והרקמה, השירה, המוזיקה והמחול - ביצירה התרבותית הארץ-ישראלית.

ד"ר בת-ציון עראקי קלורמן

תיאור הבול ומעטפת היום הראשון

התצלומים הנראים בבול: עולי תימן הראשונים קוראים בכתב-קודש, ושומר יוצא-תימן - מסמלים את תפיסתם של יהודי תימן כשייכים לשני עולמות, זה המדגים את המשכיות המסורת הדתית היהודית, והאחר המראה את השתלבותם באתוס הציוני. בשובל הבול נראה תצלום של שישים הבתים הראשונים של כפר השילוח על צלע הר הזיתים מחוץ לשערי ירושלים. במעטפת היום הראשון נראה איור של שופר וקטע מדף השער של עיתון "חבצלת", המבשר על חנוכת בתי יהודי תימן בכפר השילוח.

במשך מאות שנים שמרו יהודי תימן על קשרים עם ארץ-ישראל, ובתקופות שונות עלו אליה יחידים ובני משפחותיהם. בשנת תרמ"א (1881) החלה תנועה של עלייה, שנעצרה זמנית בשנים 1914-1920 בשל אירועי מלחמת העולם הראשונה. עד המלחמה עלו לארץ-ישראל קרוב ל-5,000 נפש, כ-8% מכלל יהודי תימן, נתון שאין דומה לו בעת הזאת בקהילות אחרות. יהודי תימן היוו ב-1914 כ-6% מכלל האוכלוסייה היהודית בארץ-ישראל. תהליך עלייתם הגיע לשיאו ב-1950, כאשר רובם עלו לישראל במבצע "על כנפי נשרים".

בניגוד ל"עלייה הראשונה" ממזרח אירופה בשנת 1882, שהייתה קשורה ברדיפות ובפרעות ביהודי רוסיה, לא הייתה העלייה מתימן תוצאה של רדיפות מצד השלטונות או מצד האוכלוסייה המקומית. מניעי עלייתם של יהודי תימן בשנת תרמ"א מעוגנים בציפיות משיחיות וברגשות דתיים עמוקים. הם האמינו, כמו יהודים בקהילות מסורתיות אחרות, שהקיום בגולה הוא זמני, ובתקופה המשיחית ישובו לארץ-ישראל. ציפיותיהם באו לידי ביטוי בחייהם הרוחניים וביצירתם הספרותית, דוגמת שיריו של ר' שלום שבזי בן המאה ה-17, אשר קשרו אותם לארץ-ישראל. מימושן של תהליך זה כרוך בתמורות מדיניות ובהשלכותיהן, שהאיצו אף הן את העלייה. ב-1872 כבשו התורכים-עות'מאנים את תימן וצרפו אותה לאימפריה העות'מאנית, שתחת ריבונותה הייתה גם ארץ-ישראל. כך נעשתה הנסיעה מתימן לארץ-ישראל קלה מבעבר. לתימן הגיעו סוחרים ונוסעים, דברי-דואר וספרים, שסיפקו מידע על ההתפתחויות בארץ-ישראל ובעולם היהודי, כמו התחזקות היישוב היהודי בירושלים, הקמת המושבות החקלאיות ורעיונות ההשכלה.

א-יציבות פוליטית במרכז תימן בסוף המאה ה-19 ובעשור הראשון למאה ה-20 בשל מרידות כנגד העות'מאנים וכן פגעי טבע הבריחו יהודים מיישובי מרכז תימן ליישובים אחרים. חלק מההגירה הפנימית הומר בעלייה לארץ-ישראל. עולי תימן פירשו את הפסוק "אמרתי אעלה בתמר" (שיר השירים ז, ט) כמתכוון אליהם. את המילה "בתמר" פירשו בסדר אותיות הפוך - שנת תרמ"ב. ראשוני עולי תימן הגיעו

From Yemen to Zion, 1881

For hundreds of years the Jews of Yemen maintained contact with the Land of Israel, and individuals with their families settled there at various times. In 1881 a movement of immigration commenced, which was temporarily halted during 1914-1920 because of World War I. Up until the war, close to 5,000 people immigrated to Palestine, around 8% of the total Jewish population of Yemen, a figure unmatched by any other community. In 1914 Yemeni Jews constituted 6% of the entire Jewish population in Palestine. The immigration process culminated in 1950 when most came to Israel through the "On Eagles Wings" Operation.

Contrary to the first wave of immigration from Eastern Europe in 1882, which was associated with the persecution of and rioting against Jews in Russia, the Yemeni Jewish immigration was not the result of persecution by the local government or population. In 1881 the motives for the immigration of Yemeni Jews were imbedded in messianic expectation and deep religious belief. They regarded, as did Jews in other traditional communities, existence in the Diaspora as being temporary, and that they would return to the Land of Israel in the messianic age. These expectations were expressed in their spiritual lives as well as in their literary works, such as the poems of Rabbi Shalom Shabazi of the 17th century, which tied them to the Land of Israel. Realization of this process depended on political changes and their implications. In 1872 the Ottoman Turks conquered Yemen and annexed it to the Ottoman Empire. The Land of Israel was also under Ottoman sovereignty and this made travel from Yemen easier than in the past. Tradesmen and travelers, mail and books arrived in Yemen and provided information on the developments in the Holy Land and in the Jewish world such as the reinforcement of the Jewish settlement in Jerusalem, the establishment of agricultural settlements and the ideas of enlightenment.

Political instability in central Yemen at the end of the 19th century and during the first decade of the 20th century, caused by rebellion against the Ottomans, as well as natural disaster, drove the Jews from central Yemen to other settlements in the country. Some of this internal migration was converted into immigration to Palestine.

The Yemeni Jewish immigrants interpreted the verse "I thought I would climb a palm tree" (Song of Solomon, Chap. 7 vs. 8) as meaning them. The words "palm tree" they interpreted through a play of letters in Hebrew as the year 1882. The first Yemeni Jewish immigrants arrived in Jerusalem from San'a', the capital of Yemen on New Year's eve of the year 1882. Toward the end of 1885 the first residential neighborhood of Yemeni Jewish immigrants was established in Kfar Hashiloah, Jerusalem. In 1886 the Mishkenot Israel neighborhood was established and followed by others. The Yemeni Jewish immigrants made a living from manual labor and crafts, and with the establishment of the Bezalel Academy of Art in 1906, joined as silversmiths.

חותמת
אירוע
להופעת
הבול
SPECIAL
CANCELLATION

1906 saw a wave of immigration from North Yemen, and then from other areas in Yemen. These immigrants joined settlements such as Rehovot, Rishon Lezion, Petah Tikva, Hadera and Zikhron Yaakov. Despite their desire to join the pioneering agricultural settlements, they were driven toward the role of agricultural laborers and made a living as guards, in service jobs, crafts and petty trade. The agricultural settlement of Eliashiv was established in 1933 and, after the establishment of the State of Israel, other agricultural settlements were established for Yemeni Jews. These included Ora and Eshtaol in the Jerusalem hills, Givat Yearim in the Judean Mountains, Yachini in the Negev, Sha'ar Ephraim in the Shfela and others. The town of Rosh Ha'ayin is a prominent Yemeni Jewish community, and Tel-Aviv-Jaffa has well known neighborhoods that were established at the beginning of the 20th century - Mahane Yehuda (near Neve Zedek), Mahane Yosef, the Kerem Hatemanim and the Hatikva neighborhood.

The Jewish settlement in Palestine regarded Yemeni Jews as the extension of an ancient Jewish tradition that has maintained its vitality. This perception assisted in the embracing of foundations of their culture, such as the silver filigree artwork, embroidery, song, music and dance, into Israeli culture

Dr. Bat-Zion Eraqi Klorman

The Stamp and First Day Cover

The photographs on the stamp show early Yemeni Jewish immigrants reading from the Holy Scriptures and a Yemeni guard at Ben Shemen. These images symbolize the perception of Yemeni Jews as belonging to both worlds, the one that presents the continuation of the Jewish religious tradition, and the other that shows their integration into the Zionist ethos. The tab shows a photograph of the first sixty houses built in Kfar Hashiloah on the slope of the Mount of Olives outside the Jerusalem gates. The first day cover shows an illustration of a shofar and a part of the front page of the Havazelet newspaper announcing the inauguration of the Yemeni Jewish homes in Kfar Hashiloah.

Issue: April 2003
Designer: Daniel Goldberg
Stamp Size: 40 mm x 25.7 mm
Plate no.: 510 (no phosphor bars)
Sheet of 15 stamps
Tabs: 5
Printers: Government Printers
Method of printing: offset

השירות הבולאי - טל: 03-5123933
שדרות ירושלים 12, תל-אביב-יפו 68021
The Israel Philatelic Service - Tel: 972-3-5123933
12 Sderot Yerushalayim, 68021, Tel-Aviv-yafa